

Transkribering - Film Korruption Ett gift i samhällskroppen

SYNK:

Under antiken myntades ett talesätt som lyder: ”Det finns ingen mur så hög att inte en åsna lastad med guld kan ta sig över den”. Talesättet brukar tillskrivas kung Filip II av Makedonien, Alexander den stores far. Filip var en hänsynslös realpolitiker som använde både våld och mutor för att bygga upp en stormakt och det här talesättet syftar på hans fiender, hans grannar i de grekiska städerna. Om Filip inte fick sin vilja igenom med dem, kunde han alltid skicka en åsna lastad med guld till staden för det fanns alltid någon invånare som ville ha det här guldet, som var beredd att låta sig köpas. Alla människor har ju ett pris. Alla är mutbara.

SPEAK:

Redan under antiken var korruptionen ett så vitt spritt samhällselement att det dök upp i otaliga sammanhang. Alla möjliga makthavare – ämbetsmän, provinsguvernörer, till och med kungar – misstänktes, ofta med rätta, för att ta emot mutor. Ibland ställdes de inför rätta, men oftast var beteendet riskfritt. De flesta kom undan.

Vad är då korruption? Och varför är det så farligt?

SYNK:

Korruptionen är en bred definition, oftast så tänker man bara på mutor eller ska vi säga penningtransaktioner, men korruption är så mycket bredare än så. Man utnyttjar sin makt och makt som man fått via sin ställning för antingen sin egen eller någon annan person vinning, vilket betyder att man antingen kan få en fördel sig själv eller någon annan, det kan vara en familjemedlem eller en vän.

Vi samlar ju in information på olika sätt, dels kan det vara via enkäter, undersökningar, dels kan det ju vara att vi själva får information från visselblåsare, dels är det mycket tack vare media som både gräver och lyfter. Hur ser trenderna ut, vilka problemområden finns just nu osv.

SPEAK:

Korruption gynnar den som mutar och den som blir mutad. Men korruption skadar *alla andra* – alla vi som blir lidande av att folk kan köpa sig rätten att göra något som annars hade varit svårt eller rentav förbjudet. Framför allt underminerar korruptionen tron på rättsstaten och demokratin. Varför skall man lita på

myndigheter när myndighetspersonerna ändå tar emot pengar för att fuska? Varför rösta i allmänna val när politikerna ändå bara hjälper den som betalar dem bäst?

Förr var korruption mycket vanligt – och det är inte så svårt att räkna ut varför. Politiker fick sällan eller aldrig lön för sina insatser, och även myndighetspersoner och poliser var i regel så dåligt betalda att det i praktiken var underförstått att de måste ta mutor. I många länder var det inte ovanligt att korruptionen rentav sanktionerades och blev en del av systemet, till exempel genom att man kunde köpa sig ämbetsposter för pengar.

Det var också vanligt att politiker tog emot pengar från främmande makter. Ett typiskt exempel från Sverige är en incident från 1771, då medlemmar i ett av de ledande svenska partierna, ”mössorna”, blev rasande över att korruptionen inte fungerade som avsett. Efter att ha låtit sig mutas av Ryssland och röstat och agerat som den ryska regeringen önskade fann de svenska riksdagsmännen till sin förvåning att ryssarna var sena med att betala den utlovade mutan.

För att få ut vad gjort sig förtjänta av lämnade därför politikerna över ett kravbrev till ryska ambassaden. De krävde över tre miljoner daler kopparmynt som ersättning för sina ryssvänliga tjänster under valrörelsen och den första månaden av 1771 års riksdag.

Några politiker låtsades givetvis vara upprörda, men indignationen var mer sken än verklighet. Andra svenska riksdagsmän tog emot ännu större mutor av Frankrikes ambassadör.

Korruption var alltså vardagsmat i äldre tid. Det som gjorde politiker och diplomater mest bestörta var om systemet plötsligt inte fungerade – om någon högt uppsatt ämbetsman plötsligt vägrade ta emot en muta, eller om politiker visade sig vara misstänkt hederliga. I så fall var det något som inte stod rätt till.

Om någon, som den franske revolutionspolitikern Maximilien de Robespierre, blev känd för att vara omutlig blev detta rentav en beteckning på personen (”den Omutlige”). Alla visste vem man syftade på eftersom beteendet var så abnormt.

SYNK:

Hur försvann då den historiska mutkulturen och när blev det betraktat som verkligt brottsligt att vara korruperad? Framför allt rör det sig om två stycken olika utvecklingslinjer.

För det första har offentligheten, öppenheten, expanderat kraftigt under 1800- och 1900-talen. Idag tvättas och redovisas politiken, även dess smutsiga sidor, öppet i dagsljus. Det är svårt att hålla korruptionsskandaler hemliga. Blotta misstanken om att ens namn kan cirkulera offentligt i korruptionshärvor gör att många offentliga personer tänker sig för mer än en gång innan de tar emot en muta.

För det andra har vi västerlänningar fått mer pengar och mer fritid än någonsin tidigare. Vi har tid och råd att bry oss om politikernas åsikter och politikernas moral. Den moderna demokratin bygger på att välfärden gör oss i princip omutbara, att vi inte kan köpas av högstbjudande. På 1700-talet var det nästan ingen som brydde sig om mösspartiets relationer med ryska ambassaden, men om samma sak hade hänt idag då hade det förmodligen lett till partiets undergång, eftersom vi har lärt oss att ställa krav på de folkvalda.

SPEAK:

Ett praktexempel på hur illa det kan gå om korruption avslöjas på politiska nivåer är utvecklingen i Italien för några decennier sedan. År 1981 avslöjades att mer än tusen italienska ekonomer och politiker var medlemmar i ett hemligt sällskap, frimurarlogen P2, som stod för *Propaganda Due*. P2 hade som mål att kunna ta över makten i landet om den opposition man var mest rädd för, kommunisterna, blev för starka. Detta var allvarligt nog, men det blev mycket värre tio år senare, när det uppdagades att många politiker hade tagit emot mutor av maffian, den organiserade brottsligheten. Hela det partipolitiska systemet skakades om i sina grundvalar. Både det kristdemokratiska och det socialistiska partiet upplöstes, och Italien drabbades av en tid av politiskt kaos.

Det italienska exemplet brukar ofta lyftas fram som tecken på ovanligt stor och grov korruption, men det är bara ett av många exempel från nutidshistorien. I fattiga länder i Tredje världen är korruption synnerligen vanligt och betraktas som ett av det politiska systemets allra största bekymmer, en tung bromskloss på vägen mot verklig välfärd och verklig rättvisa.

Men korruption finns också här, i vårt eget land. Under senare tid har åtskilliga fall av misstänkt korruption avslöjats i Sverige, både inom näringslivet och i stat och kommuner. Sedan år 2003 finns det till och med en särskild svensk statlig enhet med åklagare som bekämpar korruptionsbrottslighet. Samma år antog FN en konvention mot sådan kriminalitet. Alla stater som hade accepterat konventionen, däribland Sverige, har förpliktat sig att motverka mutbrott.

Länge har folk trott, eller rättare sagt hoppats, att korruption är en politisk barnsjukdom, något som vi lämnar bakom oss när vi blir välutbildade, får välfärdssamhällen och bygger demokratier. Men nu vet vi bättre. Korruption är ett kusligt svårutrotat fenomen som alltid förmår anta nya skepnader.

Varför är det så? Därför att korruption svarar mot människans egna dunkla drifter, hennes vilja att ta genvägar, berika sig och få det bättre än hon förtjänar.

SYNK:

Korruptionen är ett uttryck för vår egen inneboende svaghet och girighet. Och om det bara hade gällt oss själva, i den privata sfären, så hade det kanske inte varit så allvarligt. Men korruption handlar inte bara om oss själva. Korruption drabbar hela samhället, och kan få förödande följdverkningar för våra medmänniskor och vår miljö.

Korruption på alla plan är ett gift i samhällskroppen!

SLUT